

**SINTEZE-JURISPRUDENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE
APLICAȚII PRACTICE**

LUMINIȚA DRAGNE

GEORGE DOREL MATEI

DREPT CONSTITUȚIONAL ȘI INSTITUȚII POLITICE

I

**SINTEZE
JURISPRUDENȚA CURȚII
CONSTITUȚIONALE
APLICAȚII PRACTICE**

Copyright © 2010, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DRAGNE, LUMINIȚA

Drept constituțional și instituții politice / Luminița
Dragne, George Dorel Matei. - București : Pro Universitaria,
2010-

2 vol.

ISBN 978-973-129-734-7

Vol. 1. : Sinteze jurisprudența curții constituționale
aplicații practice. - 2010. - ISBN 978-973-129-735-4

I. Matei, George Dorel

343

PARTEA I

SEMINARUL 1

SCURTE CONSIDERAȚIUNI PRIVIND MODUL DE ORGANIZARE ȘI DESFĂȘURARE A SEMINARULUI DE DREPT CONSTITUȚIONAL ȘI INSTITUȚII POLITICE

Cel mai important sfat pe care un profesor l-ar putea da unui student la început de drum este să profite din plin de această scurtă și irepetabilă perioadă din traseul întortocheat al vieții. Este un adevăr verificat: orice absolvent de facultate va fi în măsură să spună mai târziu, cu tărie – anii studenției sunt anii cei mai frumoși ai vieții.

Este o datorie a fiecărui student să nu uite că pentru o perioadă scurtă, de trei sau patru ani, are ocazia unică să se dezvolte în deplină libertate, fără constrângeri și fără limite, cu excepția, bineînțeles, de limitele firești cerute de exigențele profesorilor săi.

Pe cale de consecință, obligația fiecărui student este să se dedice pregătirii sale profesionale, cu responsabilitate și pasiune, întrucât, realitatea a dovedit-o, orice absolvent de facultate va putea afirma că anii de studenție au fost ultimul prilej pentru a se pregăti pentru înfruntarea dură cu exigențele viitoarei sale profesii.

Cursul universitar (prelegerea), considerat în mod tradițional forma de bază a activității didactice universitare, constă în activitatea de prezentare a materiei, de expunere a noțiunilor de bază – în acest caz particular, ale dreptului constituțional.

Seminarul, anexă a prelegerii universitare, este o activitate didactică dinamică, axată pe o colaborare activă și fructuoasă între profesor și student, și are ca scopuri, între altele, dezvoltarea spiritului de muncă în echipă, îmbunătățirea comunicării între studenți și între aceștia și profesor, dezvoltarea sentimentului de responsabilitate personal, dezvoltarea capacității de expunere liberă, familiarizarea cu polemica juridică, și nu în ultimul rând, dezvoltarea capacității de interacțiune socială.

*

Termenul "*seminar*" provine din cuvântul latinesc *seminarium*, ceea ce înseamnă "pepinieră". Mai întâi, termenul a fost folosit pentru a denumi acele școli care pregăteau slujitori ai bisericii, în acest sens fiind folosit și astăzi, în sintagma "seminar teologic". Mai târziu, în secolul al XVII-lea, termenul de seminar a fost folosit pentru a denumi școlile ce pregăteau profesori (seminar pedagogic).

În sensul cunoscut astăzi, de activitate didactică universitară, seminarul apare în Evul Mediu, fiind denumit *quaestiones*, și constă într-o dispută verbală a profesorului cu adversari imaginari, profesorul formulând el însuși obiecții împotriva propriilor afirmații. Mai târziu, această activitate s-a transformat într-o dispută săptămânală, între doi sau mai mulți profesori, dispută la care asistau și studenții. Treptat, s-au transformat în dispute între studenți, supravegheate de un profesor începător, și erau exerciții de bază ale studenților, ce aveau ca scop recapitularea ideilor transmise la cursurile precedente.

În timp ce funcția principală a prelegerii este prezentarea unui mănunchi de informații, seminarul universitar are caracter formativ, scopurile sale fiind de adâncire a cunoașterii, aplicare practică a cunoștințelor teoretice, dezvoltarea capacității de utilizare a informațiilor în mod creator, în situații noi. Seminarul asigură astfel înțelegerea liniei generale date de prelegere, prin folosirea concretă a noțiunilor prezentate.

Din punctul de vedere al pregătirii studenților, seminarul universitar are un rol esențial. În urma frecventării seminariilor, aceștia vor fi în măsură să își contureze un stil propriu de muncă intelectuală, să își clarifice cunoștințele asimilate la prelegerea universitară, să le sistematizeze și concretizeze, și nu în ultimul rând să se familiarizeze, să găsească o cale de interacțiune cu materia predată. Scopul seminarului universitar este de asemenea încurajarea libertății de gândire a studenților, stimularea inițiativei și spiritului lor de independență, crearea de relații pozitive atât cu ceilalți studenți, cât și cu profesorul seminarist.

Utilitatea participării la seminarii nu mai poate fi contestată în sistemul actual de învățământ. O participare activă la seminar garantează asimilarea mai rapidă și mai facilă a materiei, efectul imediat al acestei activități fiind ușurarea pregătirii pentru examenele universitare. Pe termen lung, frecventarea seminariilor va da studenților posibilitatea de a deprinde reguli simple de organizare și sistematizare a activității intelectuale, pe care le vor găsi extrem de utile după finalizarea studiilor universitare, moment în care

nevoia specializării în domenii concrete îi va determina să apeleze într-o măsură mult mai accentuată la studiul individual.

Seminarul, ca formă activă de învățare, constituie și baza dezvoltării gândirii critice. Gândirea critică este un proces mental de analiză sau evaluare a informației, mai ales afirmații sau propoziții pretinse de unii oameni a fi adevărate, ce duce la un proces de reflecție asupra înțelesului acestor afirmații, examinând dovezile și raționamentul oferit și judecând faptele.

În concluzie, putem spune că la nivel procesual, participarea studenților la activitățile incluse în programa seminarială presupune, în principiu: formarea capacității de a purta discuții coerente și consistente în jurul unui subiect prestabilit, realizarea unor asocieri argumentative între subiectele zilei și cele dezbătute în activitățile anterioare, între tematica de curs și cea dezbătută la seminar, dezvoltarea unui spirit critic, ca problematizare a dezbaterilor în contradictoriu, susținerea și mobilizarea capacităților constructive și creative ale studenților, deprinderea metodologiei de întocmire a unei lucrări științifice, a unui referat, familiarizarea cu prezentarea referatului în fața unui public avizat, dezvoltarea capacității de a lucra în echipă.

*

Succesul seminarului universitar depinde de o condiție cheie: colaborarea activă dintre studenți și profesor. Atingerea dezideratului principal al seminarului universitar – facilitarea procesului de învățare – poate fi împiedicată de refuzul studenților de a-și asuma rolul de coparticipant activ. Privind activitatea de seminar ca un simplu apendix al prelegerii universitare, studenții vor adopta în mod automat o atitudine pasivă, așteptând să fie asistenți la o altă formă de prelegere, de expunere a materiei, fără a se implica activ și fără a avea vreo contribuție efectivă în desfășurarea orei.

Nu mai puțin, emotivitatea, deși este o stare firească în faza de început a coparticipării active, poate constitui un puternic factor inhibitor. Aflați pentru prima dată în situația de a vorbi liber în fața unei veritabile audiențe - îndeosebi în cazul primilor ani universitari, colegii de grupă, participanți la seminar, reprezintă un veritabil auditoriu cu care studentul încă nu este familiarizat - studenții vor resimți în mod firesc emoția specifică primelor confruntări verbale, primelor dispute juridice. Este inutil să spunem că o astfel de emotivitate nu poate avea fundament real, activitatea desfășurată în cadrul seminarului nefiind una critică, de evaluare, ci o modalitate de

antrenare într-un proces activ de învățare. Depășirea stării de emotivitate specifică va avea loc atât prin mobilizarea voinței studentului, cât și prin dezvoltarea, treptată, a interesului pentru activitatea educativă la care participă.

Acest proces va fi susținut, evident, de organizarea din punct de vedere didactic a seminarului pornind de la centrele de interes ale studenților.

În mod natural și firesc, angajarea activă a studenților în procesul didactic va purta pecetea individualității fiecăruia dintre ei. Aceasta nu este o greșală ci dimpotrivă, o modalitate normală în care personalitatea fiecăruia se exprimă. Încercarea de a anihila, sau de a auto-reprima această tendință nu poate avea decât efecte negative, și în cele din urmă participarea activă va fi anihilată. De aceea, modul personal de exprimare va fi încurajat întotdeauna.

Admiterea într-o formă de învățământ superior reprezintă pentru fiecare student o probă de maturitate iar din punct de vedere intelectual, activitatea universitară de învățământ va răspunde așteptării studenților de a fi considerați maturi și tratați ca atare. Statutul de student atrage, contrar aparențelor, o paletă largă de responsabilități. Cele mai multe dintre aceste responsabilități sunt dedicate astfel cum este și firesc, dezvoltării intelectuale, bază a realizării profesionale de mai târziu.

Ca efect imediat, prestața studenților la examenele de semestru și de an va fi supusă unei evaluări stricte și de multe ori severe. La rândul său, procesul de evaluare și notare constituie cauză pentru un alt efect pe termen lung – conștientizarea studenților cu privire la propria capacitate de asimilare și reproducere intelectuală, conturarea primelor reguli ale procesului de auto – evaluare. Erorile, greșelile, constituie o sursă fundamentală de auto - educare, constituie pârghii solide de îmbunătățire a propriilor performanțe intelectuale.

Procesul de auto – critică constituie numai un pas în plus spre conștientizarea metodei de învățare. Activitatea de memorare, de învățare, se transformă într-una activă, conștientă, în momentul în care studentul este capabil să își analizeze constant maniera în care deprinde noile cunoștințe, își stabilește scopuri precise și își monitorizează progresele realizate.

*

Fără îndoială, scopurile activității didactice specifice seminarului universitar nu pot fi atinse în condițiile în care singura persoană preocupată de noțiunile teoretice și practice ale materiei de studiu este profesorul. Dezideratele la care am făcut referire mai sus pot rămâne țeluri utopice în

lipsa unui suport activ din partea studenților, iar o colaborare efectivă a studenților la activitatea de seminar presupune în mod necesar o familiarizare a acestuia cu materia. Mai exact, o parcurgere atentă, însoțită în cazurile în care este necesar, și de un efort de memorare, a ideilor principale expuse lor în cadrul prelegerii universitare. Pe scurt, un proces de învățare.

Pentru a deprinde o tehnică corectă și eficientă de învățare, studenții trebuie să știe că se memorează un procent de 10 la sută din ceea ce se citește, 20 la sută din ceea ce se ascultă, 30 la sută din ceea ce se vede, 50 la sută din ceea ce se citește și se ascultă, 80 la sută din ceea ce se spune, 90 la sută din ceea ce se face.

În cazul informațiilor vaste, specifice științelor juridice, ce presupun învățarea și reproducerea unui material mai amplu dintr-o carte, una dintre metodele preferate de învățare (cunoscută ca metoda "Ricar" și dezvoltată în anul 1982) presupune respectarea următoarelor etape:

a) răsfoirea materialului de învățat, pentru formarea unei impresii de ansamblu, constând mai exact în trecerea în revistă a capitolelor, paragrafelor principale, a rezumatelor introductive (dacă există) și a concluziilor expuse în final, în acest mod obținându-se o imagine de ansamblu asupra textului care interesează;

b) formularea de întrebări în legătură cu materialul de învățat – în acest mod sunt puse la îndoială opiniile autorului și cele proprii. Aceste întrebări trebuie să vizeze semnificația lucrării, creditul acesteia și rolul pe care îl pot avea concluziile prezentate, utilitatea practică;

c) citirea activă, prin care se caută răspunsuri la întrebările formulate în faza anterioară și reținerea esențialului. Este importantă descoperirea ideii principale și a celor subordonate acesteia;

d) amintirea și rememorarea conținutului memorat, eventual redactarea câtorva notițe la sfârșitul lecturii. Scopul acestei etape este de a putea expune la final, ideile principale, dar și de a putea răspunde la întrebările viitoare ale profesorului. În procesul de memorare, înțelegerea a ceea ce urmează a fi asimilat este, bineînțeles, esențială. Pentru a atinge acest scop poate fi util, spre exemplu, să se pornească de la ideile principale la cele secundare, de amănunt. O sugestie utilă poate fi de asemenea, ca după lecturarea inițială a textului, să se memoreze titlurile capitolelor și ale paragrafelor, proces urmat de identificarea expresiilor și termenilor cheie, conturându-se astfel o sinteză schematică a textului. În măsura în care există o deprindere a evidențierii grafice, vizuale, a acestui schelet, imaginea

textului scris în această formă va fi de mare utilitate și pentru activarea memoriei vizuale.

e) recapitularea celor parcurse, punându-se accentul pe ceea ce este esențial și reluând pe scurt fazele precedente.

În situațiile în care materialul de învățat nu e prea mare și nici nu are un grad ridicat de dificultate, ci este compact, bine sistematizat și organizat, se poate apela la metoda învățării sintetice.

Etapetele acestei metode constau practic într-o lectură sintetică (de ansamblu) cu atenție, de la început la sfârșit, realizându-se o familiarizare cu materialul de studiu, urmată de alcătuirea unei scheme generale de studiu individual, de maxim o pagină. Urmează o etapă a analizei critice a textului, ce are ca scop înțelegerea în profunzime, constând în parcurgerea materialului de studiu într-un ritm lent și într-o manieră de maximă concentrare intelectuală, etapă în care vor fi desprinse ideile fiecărui capitol, subcapitol și paragraf. Această etapă este urmată de redactarea unui rezumat sau conspect, sau redactarea de notițe, eventual sub forma unei fișe de studiu, când vor fi scrise ideile principale, noțiunile, definițiile, principiile desprinse din text. Un proces eficient de memorare presupune ca pas următor o repetare a materialului lecturat, cu ajutorul fișei de studiu, urmată de o repetiție pe bază de reproducere (fără ajutorul notițelor) și, la un interval de câteva ore, de o recapitulare generală.

În cazul, însă, al unui material de studiu amplu, voluminos, este recomandată metoda învățării analitice sau secvenționale. O astfel de metodă constă în fragmentarea materialului în unități logice compacte de studiu, spre exemplu, capitole și subcapitole, învățarea fiecăria dintre aceste unități și subunități după metoda descrisă anterior, și repetarea progresivă a materialului, pe fragmente separate privire unitar iar ulterior pe grupări de fragmente, ajungându-se în final la ansamblu.

În mod evident, aceste două metode descrise anterior reprezintă variante particulare a metodei "Ricar", la care am făcut referire inițial.

*

Însă, esențial pentru însușirea durabilă a noilor cunoștințe este absolut necesară exersarea, aplicarea practică, a noilor termeni, a noilor noțiuni. Numai în acest mod va fi posibil ca procesul de asimilare, de memorare (parțial mecanică) să conducă și la familiarizarea cu definițiile, conceptele nou învățate, utilizarea lor practică, inițial sub formă de exerciții, spețe, permițând studentului să perceapă toate aspectele practice implicate de materia nou asimilată.

Din punctul de vedere al exercițiilor practice, experiența didactică a demonstrat eficiența și utilitatea a două forme esențiale de aplicare, exersare a noțiunilor proaspăt învățate.

Una din aceste forme sunt exercițiile tip grilă.

Ca formă de testare sau auto – testare a cunoștințelor, exercițiile de acest tip s-au dovedit a fi superioare exercițiilor constând în reproducerea unui subiect dat, datorită faptului că antrenează atât cunoștințele teoretice deprinse de student, cât și gândirea sa critică.

Acest tip de exerciții, aparent simplu și considerat, în numeroase situații, însă în mod eronat, ca fiind un exercițiu facil, antrenează atât cunoștințele teoretice ale studentului cât și capacitatea sa de a formula raționamente logice, reprezentând astfel o modalitate viabilă de testare.

Ca tehnică, soluționarea exercițiilor tip grilă presupune alegerea din 3 sau 4 variante de răspuns oferite, varianta sau variantele corecte (pot fi una, două, trei sau patru variante corecte). Există și posibilitatea ca nici una din variantele de răspuns să nu fie corectă, caz în care, în mod evident, nu va fi bifată nici una din variante, sau, în situația în care exercițiul prevede și o variantă de tipul "nici una din variantele anterioare", va fi aleasă aceasta din urmă.

În cazul testelor de acest tip, sistemul de notare presupune ca răspunsul corect să fie considerat numai acela ce conține toate variantele corecte. Mai simplu, dacă din cele trei variante oferite de exercițiul tip grilă, două sunt corecte, iar studentul bifează numai una dintre acestea, răspunsul dat în această manieră va fi considerat greșit în totalitate.

O bună asimilare a materiei de studiu reprezintă doar o premisă favorabilă, o bază de plecare în rezolvarea testelor tip grilă, însă simpla memorare a noțiunilor și conceptelor noi nu este suficientă. Aplicarea noțiunilor teoretice prin rezolvarea testelor tip – grilă este în mod necesar însoțită de un exercițiu logic și o maximă concentrare intelectuală, alegerea răspunsurilor corecte presupunând nu numai recunoașterea noțiunilor învățate dar și compararea lor cu formule similare, identificarea și eliminarea erorilor din răspunsurile – variantă, pentru identificarea în final, a răspunsului sau răspunsurilor corecte.

Soluționarea acestui tip de test reprezintă o excelentă modalitate de auto – evaluare. Momentul verificării răspunsurilor va da studentului ocazia să identifice nu numai lacunele în învățarea materiei, ci și confuziile făcute între noțiuni asemănătoare, sau reținerea greșită a unor detalii privind condiții de tehnicitate a noțiunilor noi ce au avut ca efect alegerea unor variante greșite de răspuns.

Trebuie reținut că acest tip de teste pune accent într-o măsură foarte importantă pe atenția studentului. Nu în puține situații, unele din variantele de răspuns oferite de acest tip de exercițiu pot constitui simple capcane, reprezentând enunțuri ce conțin, spre exemplu, o sintagmă sau noțiune ce nu au, în realitate, legătură cu întrebarea formulată, sau pur și simplu nu își găsesc locul în context. Depistarea unor astfel de formulări eronate este teoretic un proces simplu, însă depinde practic de capacitatea de concentrare a studentului. Lipsa de concentrare va avea ca efect, în mod inevitabil, ignorarea unor capcane simple de acest tip și alegerea unor răspunsuri, pe cale de consecință, greșite.

Nu mai puțin, soluționarea unor astfel de teste are ca scop și aprofundarea cunoștințelor teoretice deprinse. Soluționarea testelor grilă cu caracter de obișnuință va semnala studentului în momentul auto – corectării carențele procesului de învățare și va pune în lumină lacunele existente în memorarea conceptelor, definițiilor, noțiunilor. Perceput ca un eșec, răspunsul greșit va atenționa cu atât mai mult studentul asupra noțiunii sau principiului asupra căruia nu a insistat suficient în cadrul procesului de învățare anterior.

*

O altă metodă de aprofundare a cunoștințelor, a cărei eficiență a fost dovedită și confirmată în practica pedagogică este redactarea de referate pe teme anterior stabilite.

Referatul reprezintă o lucrare de sinteză, având ca obiect un subiect precis, într-un anumit domeniu. Acest tip de lucrare nu este o lucrare ușor de elaborat, necesitând o informare largă și un efort important de sinteză.

Este de precizat ab initio că în principiu, alegerea temei referatului comportă și opțiunea voluntară a studentului. Ca tematică, un curs este format dintr-un număr mai mare sau mai mic de subiecte, fiind recomandat ca aceste subiecte să fie vizualizate de subiecți și urmărite de aceștia în momentul în care trebuie să aleagă unul sau mai multe dintre subiectele propuse. O astfel de alegere voluntară și rațională sau afectivă este premisa unei atitudini pozitive, de interes a studentului vis a vis de tema preluată, ce se va reflecta pozitiv și asupra muncii de concepere și redactare a referatului.

După alegerea unui subiect, este necesar să se conceapă o reprezentare inițială a subiectului ales pentru a se concepe un plan al cercetării. Schematizarea inițială a subiectului are ca scop lămurirea problematicii de bază, a conceptelor ce vor trebui abordate.